

आहिरातीचे दर.

सालील पत्र्यावर चोकराची
करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'सुगांधिवास' पुणे

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(स्पष्ट इंग्रजी मध्ये)

किरकोळ अंकास

दोन आणे.

'अर्थ' पत्र प्रभाग : इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख १६ डिसेंबर १९४२

अंक ४९

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल : रु. २,००,००,०००
 वसूल झालेले भांडवल : रु. १,२०,००,०००
 रिझर्व फंड : रु. १,१६,००,०००
 मुख्य कचेरी : ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.
 मुंबईमधील शाखा : बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळवादेवी
 आदि मलबार हिल्स.

इतर शाखा : अहमदाबाद (भद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद
 (एलिस मिन शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई
 शेजारी), वडो (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (झाडवू स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस),
 कलकत्ता (बहा बसार्), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जम्मोदपूर, कराची,
 नागपूर (किंग्जचे), नरगपूर (इतबारी बसार्), पुणे, पुणे शहर, राजकोट,
 सुरत.

इंग्लंड प्रजेन्ट्स : वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.
 डायरेक्टर्स : सर जुनीलाल श्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अभ्यस्त),
 श्री. अंबालाल सारामार्ड, सर जोसेफ के. वार्ड, मि. ए. गेटिस,
 सर फ्रांसिस जी. जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., श्री. पी. ई., मि.
 विनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :
 दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३%
 दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सात बोजनेने
 दिले जाते. सहामाही असेर व्याजाची किमान रक्कम रु. पेशा कर्मा
 साख्येत व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग
 बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विलस व सेटलमेंट्सेप्रमाणे बँक एक्सच्युटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते.
 सर्व तऱ्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.
 एजंट—टी. आर. लालबाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : इलाळ स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल : रु. १०,००,०००

विक्रीस काढलेले व संपलेले

भांडवल : रु. ५,००,०००

वसूल झालेले भांडवल : रु. २,५०,०००

एकूण सेळते भांडवल : रु. ४५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. मा. न. शुते

श्री. धों. कृ. साठे

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. न. न. पवार

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. इयं. वि. रामडे

श्री. र. चि. सोहोनी

श्री. वा. पुं. बर्वे

मि. फ. दो. पवमजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे
 यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

म. वि. मोसळे
 मॅनेजर.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन

स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

गिरगांव

मुंबई नं. ४

बुधवार

चौक,

पुणे

कारण दाखविण्यास सांगण्याविषयी

नोटीस

(सामान्य बमुना)

पुणे येथील स्मॉलकोज जज यांचे कोर्टात

मुकाम पुणे येथे नि. ११

किरकोळ अर्ज नं. १३७, सन १९४२ पैकी.

कन्ह्यालाल पुरुषोत्तमदास } वादी.

विरुद्ध

मेसर्स गोपाळ आणि कंपनी, पुणे रविवार व. नं. १७० दुसरा मजला सदर कंपनीचे मॅनेजिंग डायरे- } प्रतिवादी.
क्टर डी. डी. गुप्ता यांस

बाबा रु. १९/-

ज्यापेक्षा सदरी लिहिलेला वी डिव्हिजनल इंजिनियर, टेलि-
ग्राफ पुणे यांनी ह्या कोर्टास दाखलास्त नंबर ३३१६ मध्ये जती-
सुलीचा अर्ज दिला आहे.

त्यापेक्षा यावरून तुम्हांस बजाविण्यांत येत आहे की, तारीख
९ माहे १ सन १९४२ रोजी सकाळचे ११ वाजतां तुम्हीं सद-
र अर्जाविरुद्ध कारण दाखविण्यासाठी ह्या कोर्टांत जातीने,
किंवा योग्य रीतीने माहिती दिलेल्या प्रीडराच्यामार्फत, हजर
व्हावे, व तसें तुम्हांकडून घडून न आल्यास, सदर अर्जाची
एकतर्फी चौकशी होऊन निकाल केला जाईल.

तसेंच तुम्हांस अशीहि नोटीस देण्यांत येत आहे की, निर्दिष्ट
केलेल्या तारखेस किंवा तिच्यापूर्वी बजावणीसाठी पत्ता लिहून देण्यांत
तुम्हीं कसूर केल्यास तुमच्या बचावाकडे लक्ष देण्यांत येणार नाही.

आज तारीख १० माहे १२ सन १९४२ रोजी आमच्या
सहीनिशी व कोर्टाच्या शिक्क्यानिशी दिली.

व्ही. आर. मंगळवेढेकर,
स्मॉलकोज कोर्ट, पुणे.

विविध माहिती

बँकांस सुटी

शनिवार, ता. १९ रोजी बँकरीदनिमित्त बँका बंद रहातील.

निजाम सरकारचे बजेट

निजाम सरकारच्या बजेटांत येणारी तूट भरून काढण्या-
करिता इनकमटॅक्स व सुपरटॅक्स बसविण्यांत येणार आहे,
असें समजते.

लॉर्ड लिन्ड्लिथगो

व्हाइसरॉय लॉर्ड लिन्ड्लिथगो, ह्यांची मुदत ऑक्टोबर १९४३
अखेर वाढविण्यांत आली आहे. ब्रिटिश मंत्रिमंडळाच्या सास
विनंतीवरून त्यांनी येत्या ऑक्टोबरअखेर व्हाइसरॉय व गव्हर्नर
जनरल म्हणून काम करण्यास संमति दिली आहे.

जखमी जर्मन

स्टालिनब्राद येथे जखमी होणाऱ्या जर्मन सैनिकांस जर्मनींत
न नेता युगोस्लाव्हिया, ग्रीस, रुमेनिया ह्या देशांतील इस्पिताळांत
वाढविण्यांत येते.

द्वैतरी विळांवर १ क. ० आ. ५ पे च्याजाचा दर

गेल्या आठवड्यांत रिझर्व बँकेने हिंदुस्थान सरकारची १०
कोटि रुपयांची द्वैतरी निळे विकली, त्यावर च्याजाचा सरासरी
दर क. सा. रु. से. १-६-० आ. ५ पे इतका पडला.

फ्रेंच इंडोचायनामधील फौज

फ्रेंच इंडोचायनामध्ये तेथील स्थानिक लोकांची फौज उभा-
रण्याचे काम जपाननें चाळविले आहे. ह्या १३ लक्ष सैनिकांचा
उपयोग चीनशी लढण्याकडे केला जाईल.

फ्रेंच सोने जर्मनीत गेले

बँक ऑफ फ्रान्सजवळील ४९ टन सोने जर्मनीने आग-
गाडीच्या डब्यांतून जर्मनीत नेले. अशी बातमी प्रसिद्ध झाली
आहे.

पॅकिंगसंबंधी संशोधन

शक्य तितक्या कमी जागेत अधिकतम अधिक माल कसा
भरता येईल, ह्यासंबंधी संशोधन करण्याकरिता इंग्लंडमध्ये
एक योजना आंखण्यांत आली आहे. दरसाळ १३ लक्ष रुपये
तिचेवर खर्च होतील. पॅकिंगमध्ये अशा तऱ्हेने सुधारणा झाल्यास
वहातुकीचा प्रश्न सुटण्यास सहाय होईल.

दररोज ७ हजारांची हानी

चार युद्धांत दररोज ६ ते ७ हजार रशियन लोक कामास
येतात, असे इंग्लंडमधील रशियन वकील मि. मेस्की हे नुकतेच
म्हणाले.

रबर

१९०० सालापर्यंत जंगली रबराचे आगतिक उत्पादन ५४
हजार टन व मळ्यांतील रबराचे उत्पादन ४ टन होते. २० वर्षांनी
मळ्यांतील रबराचे उत्पादन ३ लक्ष, २० हजार टनांवर गेले
व जंगली रबराचे उत्पादन ३८ हजार टनांवर आले. मळ्यांचे
उत्पादन फाजील होऊ लागल्यावर त्यांचे काय करावे हे कडेना.
अनेक तऱ्हेच्या वस्तू बनवून त्यांचा उठाव करण्याचा प्रयत्न केला
गेला. आता मात्र रबरावांचून चालेनासे झाले आहे. एशियांत
रबराची झाडे नव्हती. दक्षिण अमेरिकेतील वी नेऊन ते दक्षिण
हिंदुस्थान, सिलोन, मलाया, स्ट्रेट्स सेटलमेंट्स, सुमात्रा, जाव्हा,
बोर्नियो इत्यादि देशांत घेण्यांत आले व तेथे रबराचे मळे कर-
ण्यांत आले. आफ्रिकेतील दाट अरण्यांत रबराची जंगली झाडे
आहेत त्यांच्यापासून रबर गोळा करण्याची सटपट रबर दुर्मीळ
झाल्यामुळे आता पुनः करावी लागत आहे.

बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट लि.

बसारा व मॅनेजिंग एजंट ह्यांचे कमिशन या व्यतिरिक्त इतर
सर्व खर्च बजा जाता अहवालाचे वर्षी ३०-९-४२ अखेर
सिंडिकेटला ४,८९,९३१ रुपये नफा झाला. त्यांतून बसारा
व मॅनेजिंग एजंट ह्यांस देणे असलेले कमिशन बजा जाता
निव्वळ नफा ३,७७,००३ रुपये रहातो. मागील ताळेवन्दातील
सर्व तोटा (१,९३,५७९ रु.) लिहून टाकून करासाठी ६५
हजारांची तरतूद करून व डिफरंड रेव्हेन्यू खर्चाची बाकी
(३४,२६३ रु.) पुज्य करून ऑर्डिनरी भागीदारांस ७३%
डिव्हिडंड व २३% बोनस यावे अशी बोर्डाची शिफारस आहे.
क्यु. प्रेफरन्स भागीदारांस ३० सप्टेंबर १९४१ अखेरचे ५% व
३० सप्टेंबर, १९४२ अखेरचे ५% असे दोन वर्षांचे डिव्हिडंड
मिळेल.

अनुक्रमणिका

१. विविध माहिती	२. इंजिनिअर राज्यकर्ते झाले तर ?
३. जर्मन माशीची तळे व पोषणा	४. स्फुट विचार
५. व्यापारमंड्याची मुंबईस भेट-युनायटेड किंग्डम कमिश्नल कॉर्पोरेशन-गरीबांसाठी स्वस्त कापड	६. इंग्लंड-मार्जिनाल्ल्यांच्या लोण
	७. पंडीस झोलाहन
	८. विजेच्या परवान्यातील नवीन अटी
	९. सहकारी सोसायट्यांनी धान्याचा साठा करण्याची योजना
	१०. विटिशांचे पुढोत्तर व्यापारी धोरण

अर्थ

बुधवार, ता. १९ डिसेंबर, १९३१

इंजिनिअर राज्यकर्ते झाले तर ?

मुंबईच्या इंजिनिअरांची वार्षिक परिषद नुकतीच भरली होती, त्या प्रसंगी अध्यक्षीय भाषण करतांना श्री. दत्तरी ह्यांनी जागतिक शांतता व उन्नति साधण्यासाठी आपल्या व्यवसायांतल्या लोकांनी राज्यकारभारांत महत्त्वाचे स्थान मिळवून राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय धोरणास प्रगतिकारक बळण लावावे असें सुचविले. इंजिनिअरांच्या ज्ञानाचा व कलेचा उपयोग जनतेचे स्वास्थ्य व सुख ह्यांच्या संवर्धनार्थे व्हावयाचा असेल तर राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय धोरणाची राजकीय सूत्रे त्यांच्या हाती असली पाहिजेत, निदान त्यांचे वजन ह्या धोरणाच्या निश्चितीवर पडले पाहिजे, असा त्यांच्या भाषणाचा रोंस होता. जुन्या बळणाच्या राज्यकर्त्यांच्या अमदानीत शास्त्रांचे उत्पादन, युद्धे, बहुजन समाजाचे दारिद्र्य व दुःस्थिति ह्यांचेच साम्राज्य चौहोंकडे असलेले दिसते. इंजिनिअर्स आज राजकारणापासून अलिप्त राहिले आहेत, त्यांनी आपली बेफिकीरी सोडून स्वतःचे ज्ञान जनतेच्या उन्नतीसाठी वेचण्याचे ठरवल्यास जगाचे हित होणार आहे असे श्री. दत्तरी ह्यांनी प्रतिपादिले.

उर्बा इंजिनिअरांची मंत्रिमंडळे सर्व देशांत स्थापन झाली तर जग इकडचे तिकडे होईल ही त्यांची विचारसरणी सदोष आहे. यांत्रिक कला व भौतिक शास्त्रांतले आधुनिक शोध ह्यांचे ज्ञान जर्मनीत नाही म्हणून हिटलरने प्रस्तुत युद्धाची आपत्ति जगावर आणली आहे असें नाही. त्याचप्रमाणे इंग्लंडसारख्या राष्ट्रांत बेकारी व कामकरी वर्गाची हलासी आहे तिला कारण इंजिनिअरांच्या कलेचे अज्ञान किंवा मागसलेपण हे नाही. लढाऊ विमाने, पाणबुड्या, बाँब हीं तर आधुनिक यांत्रिक कलेच्या प्रगतीची व उपयोगाची फळे आहेत. कोणत्याहि कलेचे ज्ञान आणि त्याचा सदुपयोग किंवा दुरुपयोग ह्या गोष्टी भिन्न आहेत. कोणत्याहि कलेचे तंत्र हे साधन आहे, त्याचा विनियोग कोणते साधन हस्तगत करण्यासाठी करावयाचा हा सरा प्रश्न आहे. राजकीय, राष्ट्रीय किंवा आर्थिक महत्त्वाकांक्षा व स्वार्थ ह्यांनी प्रेरित झालेल्या पुढाऱ्यांच्या हाती यांत्रिक कलेचे तंत्र असल्याने ते अनिष्ट फलदायी होत आहे अशी आजची

वस्तुस्थिति आहे. जागतिक पुनर्घटनेत ही परिस्थिति बदलून टाकण्यांत आली पाहिजे आणि व्यक्तींचे व राष्ट्रांचे स्वातंत्र्य अबाधित राहून दारिद्र्य व भीति ह्यांचे उच्चाटन झाले पाहिजे हे उद्दिष्ट भिन्नराष्ट्रांच्या बाजूने पुढे मांडण्यांत येत आहे हे ह्याचकरिता होय.

मुंबईच्या इंजिनिअर उद्योगकर्तांना श्री. कुपलानी ह्यांनी ही गोष्ट स्पष्ट करून सांगितली. इंजिनिअर्स राजकारणांत पडले म्हणजे पृथ्वीवर स्वर्ग येऊन चौहोंकडे शांतता, सुराज्य, सुस्थिति ह्यांचे साम्राज्य होईल ही कल्पना निराधार आहे असे ते म्हणाले. जगांत अशा क्वचित् चांगल्या गोष्टी आहेत की, ज्यांचा दुरुपयोग करतो येणार नाही. विषाचा उपयोग तारक किंवा मारक होऊ शकतो असा अनुभव आहे. कोणत्याहि वस्तूचा सदुपयोग किंवा दुरुपयोग ती वापरणाऱ्याच्या हेतूवर अवलंबून रहात असतो. हितावह साधने अहितावह रीतीने वापरणारे लोक सर्व देशांत व समाजांत आढळतात. अमूक एका वर्गात सद्चेतुप्रेरितांचा भरणा असतो आणि इतरांत त्यांचा अभाव असतो असे म्हणता येणार नाही. निसर्गाच्या शक्तीचा तलास करून मानवी सुखसोयीच्या संवर्धनास त्या कशा राबवता येतील हे पहाणे व दर्शवणे हे इंजिनिअरिंगचा व्यवसाय करणारांचे कार्य आहे. राजकारणांत पडणाऱ्या लोकांचे काम ह्या व अशा इतर धंद्यांतल्या तज्ज्ञांच्या ज्ञानाचा व अनुभवाचा उपयोग समाजाच्या उत्कर्षाकडे करण्याचे आहे. प्रत्येक व्यवसायी वर्गाने स्वतःकडे आलेली सामाजिक कामगिरी बजावण्याची असते; आणि एकाने दुसऱ्याच्या उद्योगांत पडण्याने परिस्थिति सुधारेण असे म्हणता यावयाचे नाही. श्री. कुपलानी ह्यांनी पुढे मांडलेली बरीच आशयाची विचारसरणी चिंतनीय आहे. इंजिनिअरिंगसारख्या भौतिक शास्त्रांचा भर तंत्र आणि साधने कार्यक्षम करण्यावर असतो. राजकारणशास्त्र व अर्थशास्त्र ह्यांस मानवी व सामाजिक ध्येयाकडे पहावयाचे असते. भौतिक शास्त्रे व सामाजिक शास्त्रे ह्यांची गळत झाल्याकारणाने अनेक गैरसमज व चुकीचे सिद्धांत पसरले आहेत. निसर्गाचे दास्यत्व झुगारून देऊन मनुष्यांनी बुद्धीचा उपयोग करून सहकार्यांची कास घरावी ही तत्त्वज्ञानाची शिकवण येथे घ्यानांत आणण्यासारखी आहे.

यंत्रकला, उद्योगधंदे, व्यापार हीं मानवी सुखसोयीचीं साधने आहेत आणि ती व्यक्तींच्या उपयोगांत आणली जात असता त्याचे परिणाम एकंदर समाज व मानवजात ह्यांचेच काय होतील त्याकडे पहाणे आवश्यक आहे. भौतिक सुखाचे व्यतिरिक्त मनुष्यांस इतर ध्येये आहेत. त्यांच्या आढ यंत्रकलेची प्रगति येते की काय आणि विशिष्ट वर्ग व राष्ट्रे ह्यांचा स्वार्थ इतर वर्ग व राष्ट्रे ह्यांस विघातक होतो की काय हे पहावे लागते. जागतिक पुनर्घटनेच्या योजनांच्या मुळाशी ही दृष्टि नसेल तर युद्धोत्तर काळांत शांतता व समता ह्यांची स्थापना होणे कठीण पडे. सर बुइन्सम बीव्हरिज ह्यांनी इंग्लंडच्या आर्थिक व सामाजिक पुनर्घटनेची योजना तयार केली आहे तिच्या बुद्धाशी भौतिक साधनांच्या सहाय्याने जनतेचे जीवित सुखमय व निर्भय करण्याविषयीचे ध्येयवादित्व आहे. असल्या योजनात्मक धोरणांत इंजिनिअरच काय पण इतर तंत्रज्ञ, वैद्य, शिक्षक इत्यादींसहि आपापली कामगिरी बजावली पाहिजे. आधुनिक काळांत भौतिक शास्त्रे सहायकारक असूनहि शांतता, सुख, समाधान ह्यांचा अभाव दृष्टीस पडतो त्याचे कारण ध्येयवादी "योजकस्तत्र दुर्लभः" हेच आहे.

जर्मन नाझींची तत्त्वे आणि धोरण

“म्हैसर एकोनॉमिक जर्नल” ह्या इंग्रजी मासिकाच्या संपादकांनी हिटलरच्या “माझा झगडा” ह्या पुस्तकातून काही उतारे काढून त्यांच्या सहायाने जर्मन नाझी राज्यकर्त्यांच्या राजकीय व आर्थिक धोरणावर उत्कृष्ट प्रकाश पाडला आहे. सदर पुस्तक ह्या नाझींचा पवित्र ग्रंथ आहे असे समजले पाहिजे. हिटलर तर त्यांचा गुरु आणि युगप्रवर्तक आहे. ह्या दृष्टीने त्यांनी दिलेले उद्गार बाबकांस बोधप्रद होतील:—

(१) नाझी संघटन पार्लमेंटरी पद्धतीच्या राज्यव्यवस्थे-विरुद्ध आहे. म्हणजे बहुमताने, कारभार चालण्यास ते प्रतिकूल आहे आणि लोकशाही त्यास मान्य नाही.

(२) नाझी पक्षास जर्मन वंशाच्या लोकांचे वरिष्ठत्व स्थापय्याचे आहे. आपल्या वंशाच्या मापाने इतर राष्ट्रांच्या महत्त्वाची किंमत ठरवतांना दलित समजल्या जाणाऱ्या देशांच्या स्थितीचा विचार करण्याचे आपणास कारण नाही, कारण हे देश रद्द आहेत असे हिटलर म्हणतो.

(३) नाझी पक्ष हिंदुस्थानच्या विरुद्ध आहे. इंग्लंड हिंदुस्थान कधीहि सोडणार नाही. प्रबळ शत्रूने भाग पाडल्यावाचून व ह्या देशांत मोघळ भाजल्यावाचून इंग्लंडची सत्ता येथून हालणार नाही.

(४) नाझी पक्षास व्यक्तिस्वातंत्र्य मान्य नाही. जर्मन वंश टिकवणे हे त्यांचे मुख्य ध्येय आहे आणि त्याचे मानाने व्यक्तीचे स्वातंत्र्य हे गौण आहे.

(५) वृत्तपत्रांच्या स्वातंत्र्याचे नाझीस धावडे आहे. वृत्तपत्रांच्या स्वतंत्र समजल्या जाणाऱ्या सल्ल्याच्या नाडी लागून राज्यकर्त्यांनी भलत्याच मार्गाने जाऊ नये. लोकशिक्षणाच्या ह्या साधनाचे त्यांनी कडक रीतीने नियंत्रण केले पाहिजे.

(६) समता व लोकमत ही नाझीस नको आहेत. चालू राज्यपद्धति स्वतःच्या अवगुणांनी आपला नाश करून घेत आहे. सर्वास मतदानाचा अधिकार आणि समता ही वैगुण्ये त्याज्य आहेत.

(७) अंकित राष्ट्राविषयी नाझी पक्षास सहानुभूति वाटत नाही. जग भेकड लोकांसाठी नाही आणि त्यांस दडपूनच टाकले पाहिजे असे त्यांचे मत आहे. उच्च संस्कृतीची प्रगति नीच लोकांच्या दास्यत्वावर उभारलेली आहे. जित लोक प्रथम जेव्हाचे दास बनले आणि नंतर हीच आपत्ति जनावरांवर आली. जर्मनीने इतर राष्ट्रांस अंकित बनवण्याची आवश्यकता ह्या इतिहासावरून नाझी पक्ष सिद्ध करून पहातो.

(८) मनगटाचा जोर हेच असेरचे तत्त्व नाझी पक्ष मानतो. त्याच्या मते बचावापेक्षा हल्लाच निर्णायक असतो. अंगात जोर नसेल तर जगातील सर्व शाहाणपण व्यर्थ आहे; युद्धावाचून शीतता नाही असा त्यांचा सिद्धांत आहे.

(९) अनियंत्रित राजसत्ता आणि सर्वाधिकारी नेता हे नाझी धोरणाचे आधारस्तंभ आहेत. वरिष्ठ राजसत्तेवर सामान्य लोकांच्या मताचा किंचितहि निर्बंध असतो कामा नये ह्या तत्त्वावर हिटलरने जर्मनीमध्ये सर्व राष्ट्रीय सत्ता स्वतःच्या मुठीत ठेवली आहे. तो एकटा जर्मनीचा शास्ता आहे. धर्मगुरु, राजा, सेनापति, मंत्री, न्यायाधीश सर्व काही तोच आहे.

युरोपचीच नव्हे तर सर्व जगाची पुनर्घटना करण्याचा वंग हिटलर आणि त्याचे अंध भक्त झालेले बांधला आहे. त्यांची योजना अंमलात आल्यास जगातील लहान-मोठ्या सर्व राष्ट्रांवर हीनत्वाची, दास्याची व दारिद्र्याची केवढी आपत्ति कोसळेल ह्याची कल्पना नाझी पक्षाचे प्रत्यक्ष धोरण आणि त्यांच्या मुळाशी असलेली तत्त्वे व संक्षिप्त रीतीने दिली आहेत त्यावरून सहज येईल.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रु राष्ट्राकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उपद्रव वापासून बिन-लगाऊ नागरिकांच्या जीविताला येणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा पॅलिसीच्या अटीत होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरावे लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चाचिला जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॅलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावता—

तुमचा नि तुमच्या आत्तेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष:—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रके विनामूल्य पाठवू

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे १. } जनरल मॅनेजर

महायुद्ध दारारी आले

परदेशी औषधे

दुर्मिळ व महाग झाली

पण

भिण्याचे कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि.

या देशी औषधांच्या प्रसिद्ध कारखान्याने तयार केलेली

- रक्तवर्धक,
- उपनाह,
- बालजिवन,
- कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅट्ट व लोकप्रिय औषधे सात्री पट्ट्यामुळे

★ डॉक्टरांही वापरून लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे शेअर्स व औषधे मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि.

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मी रोड, पुणे १.

स्फुट विचार

व्यापार मंत्र्यांची मुंबईस भेट

हिंदुस्थान सरकारचे व्यापारमंत्रि, श्री. एन. आर. सरकार, यांनी गेल्या आठवड्यात मुंबई शहरास भेट देऊन व्यापारी मंडळांशी निकडीच्या प्रश्नांबाबत मनमोकळेपणाने चर्चा केली. हिंदी व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांच्या अडचणींची श्री. सरकार ह्यांस पूर्ण माहिती आहे, तेव्हा त्या अडचणी दूर करण्याचा व्यापारमंत्रि कसून प्रयत्न करतील, अशी आशा इंडियन मर्चंट्स चेंबरचे अध्यक्ष, श्री. सेटलवाड, ह्यांनी व्यक्त केली. मुंबई प्रांतामधील धान्याचा तुटवडा किती तीव्र आहे, ह्याची कल्पना श्री. सरकार ह्यांस आली असून तो तुटवडा दूर करण्यासाठी इतर प्रांतांतून गहू व तांदूळ मिळविण्याचा प्रयत्न करण्याचे त्यांनी आश्वासन दिले. पंजाबने २० हजार टन गहू व सिंधने ३० हजार टन तांदूळ देण्याचे कबूल केले आहे व तो खरेदी करण्यासाठी मुंबई सरकारचा एक अधिकारी तिकडे रवाना होणार आहे, असे समजते. हिंदुस्थानांत एकूण १० लक्ष टन इतक्या धान्याचा तुटवडा येणार असून ६ कोटि टनांच्या उत्पादनाचे मानाने ही तूट फार मोठी नाही. तथापि, ज्या प्रांतांत तुटवडा आहे, तेथे इतर प्रांतांतील धान्य उपलब्ध करून देण्याच्या पद्धतीत एकवाक्यता घेणे आवश्यक आहे, हे श्री. सरकार ह्यांनी मान्य केले. हिंदुस्थानांतच धान्य अपुरे पडत असताना ते बाहेर निरगत करणे सयुक्तिक नाही, असे इंडियन मर्चंट्स चेंबरने सांगितले त्यांस श्री. सरकार ह्यांनी उत्तर देताना, इराक व इराण येथील आपल्या सैनिकांकरिताच व सिलोनची अगदी तातडीची गरज भागविण्याकरिताच काही धान्य बाहेर जाऊ दिले जाते, असा खुलासा केला.

युनायटेड किंग्डम कमर्शियल कॉर्पोरेशन

युनायटेड किंग्डम कमर्शियल कॉर्पोरेशनच्या व्यवहारासंबंधी माहिती "अर्थ"मध्ये मार्गेच येऊन गेली आहे. ह्या ब्रिटिश संस्थेस मिळत असलेल्या सास सवलतीची यादी श्री. सेटलवाड ह्यांनी श्री. सरकार ह्यांस सादर केली व अशाच तऱ्हेची हिंदी कंपनी हिंदी व्यापाऱ्यांच्या सहकार्याने स्थापन करून यु. कि. क. कॉर्पोरेशनचा हिंदुस्थानांतील व्यवहार थांबविण्यांत यावा, असे त्यांनी सुचविले. रशियास मालाचा पुरवठा करणे, हेच प्रस्तुत कॉर्पोरेशनचे सध्याचे मुख्य कार्य आहे; इराणला तिचेमार्फत फारच थोड्या वस्तूंची निरगत होते; गेल्या सबंद वर्षीत तिने गहू, खरेदी केलेला नाही; कॉर्पोरेशनने ब्रिटिश सरकारचे तफे इजिप्तला सासर पुरविली, त्याबाबत हिंदुस्थान सरकारला अधिकार नाही; इत्यादि हकीकत श्री. सरकार ह्यांनी सांगून इतर व्यापारी संस्थांस मिळत नाहीत अशा कोणत्याच सवलती कॉर्पोरेशनला देण्यांत येत नाहीत, असे त्यांनी आश्वासन दिले. कॉर्पोरेशनच्या घर्तीवर परदेशांत माल निरगत करण्यासाठी हिंदी संस्था काढण्याच्या प्रश्नाचा विचार मी केला, परंतु तो प्रयत्न सफल होण्याच्या मार्गात बऱ्याच अडचणी आहेत, असे ते म्हणाले. युद्धानंतरच्या काळांत युनायटेड किंग्डम कमर्शियल कॉर्पोरेशनचा कारभार हिंदी व्यापाऱ्यांच्या न्याय्य हितसंबंधांस बाधक होणार नाही, ह्या वेताने तिचा व्यवहार नियंत्रित करण्यांत येईल अशा अर्थाचे आश्वासन ब्रिटिश सरकारकडून मिळविण्याचा प्रयत्न श्री. सरकार हे करणार आहेत.

गरीबांसाठी स्वस्त कापड मिळू लागणार

व्यापारमंत्र्यांनी आपल्या मुंबईच्या मुकामांत वेगवेगळ्या हितसंबंधीच्या व्यापारी मंडळांचे म्हणणे ऐकून घेतले व त्यांच्या अडचणी दूर करण्याचा प्रयत्न करण्याचे आश्वासन दिले. गरीब व मध्यम वर्गाच्या उपयोगासाठी स्वस्त कापडाचा पुरवठा करण्याचा प्रश्न आज कित्येक महिने लींबकळत पडला होता, तो व्यापारमंत्र्यांनी निकालांत काढून, हे कापड तीन महिन्यांत मिळू लागण्याची आशा उत्पन्न केली. टेक्स्टाइल अॅडव्हायसरी पॅनेलची सभा मुंबईस भरली, तिला श्री. सरकार हे हजर राहिले. ह्या सभेने तयार केलेली योजना गिरणीमालकांकडे घाडण्यांत येऊन, जानेवारीत त्यासंबंधांतील अखेरचा निर्णय जाहीर होईल. सध्याच्या योजनेप्रमाणे, घाटगे व हाटिंग ही प्रत्येक तीन प्रकारची काढण्यांत येतील व गिरणीमालकांस व व्यापाऱ्यांस अगदी थोडा नफा उरेल, अशा किमतीस ती विकण्यांत येतील. सबंद हिंदुस्थानांत एकाच ठराविक किमतीस त्यांची विक्री केली जाईल व प्रत्येक तिमाहीस किंमत योग्य आहे किंवा नाही हे तपासून पाहून ती पुनः कमी-ज्यास्त करण्यांत येईल. हे कापड तयार करवून त्याची विक्री करण्याकरिता मुंबई येथे एक प्रातिनिधिक मंडळ स्थापन केले जाईल. विक्रीचे कामी लागणाऱ्या पैशाची व्यवस्था प्रांतिक सरकारांनी करावी, किंवा त्यासाठी योग्य कमिशन देऊन दलाल नेमण्यांत यावा, अशी तरतूद योजनेत करण्यांत आली आहे. खेडोपाडींही स्वस्त कापड उपलब्ध व्हावे, ह्यासाठी जिल्हा-निहाय नागरिकांच्या प्रातिनिधींची मंडळे नेमण्यांत येतील. हे सर्व घडून येण्यास सहाजिकच काही वेळ लागेल, तोवर वाट न पहाता हिंदुस्थान सरकारने गिरणीवाल्यांस १३ कोटि वार कापडाची ऑर्डर दिली आहे. त्यांत मुंबई प्रांतासाठी २४ लक्ष वारांची मागणी अंतर्भूत आहे. स्वस्त कापड गिन्हाइकांच्या हातीं पडेपर्यंत अखेर महाम होऊ नये, ह्यासाठी सरकारास विशेष दक्षता बाळगावी लागेल व कापडाच्या उत्पादनाच्या प्रश्नापेक्षा त्याची किंमत चढू न देणे हाच प्रश्न महत्त्वाचा होण्याचा संभव आहे.

मित्रराष्ट्रांच्या चढाईची चढती कमान

रशिया, आफ्रिका व पॅसिफिक महासागर ह्या तिन्ही युद्धक्षेत्रांत जर्मनी व जपान ह्यांस हार खावी लागली असून त्यांच्या सैन्याची सारखी पिछेहाट चालली आहे. युद्धाच्या पहिल्या तीन वर्षांच्या अवधीत शत्रुराष्ट्रांची अप्रतिहत प्रगति होत गेली आणि ती जणू काय सर्वस्वी अजिंक्य आहेत असा काही काळ आभास उत्पन्न झाला. वास्तविक पहाता ह्या परिस्थितीचे कारण जर्मनीची अनेक वर्षांची पूर्व-तयारी आणि जपानने केलेला विश्वासघातकी हल्ला हेच होत. मित्रराष्ट्रांच्या लढाऊ बळास मूर्त स्वरूप मिळून ते एकवटले असता त्यांच्या पुढे जर्मनी, इटली व जपान ह्यांची मात्रा चालावयाची नाही हे प्रथमपासूनच स्पष्ट होते. ह्याची प्रचीति गेल्या दोन महिन्यांतल्या घडामोडींवरून आलीच आहे. युद्धसामुग्रीच्या बनावटीबाबत अमेरिकेची विधाने निवळ बढाया आहेत असे शत्रुराष्ट्रे भासवीत होती. आता ह्या संबंधांतली अमेरिकन राष्ट्रांची कामगिरी आश्चर्यकारक अशी प्रत्यक्ष कृतीवरूनच ठरली आहे. अमेरिकेने स्वतःचे लक्षावधि सैनिक निरनिराळ्या रणक्षेत्रांवर पाठविले आहेत. एक वर्षांमग मित्रराष्ट्रांस लढाऊ सामुग्री पुरवण्याचे तेवढे काम अमेरिकेकडे होत. अलीकडे स्वतःच्या सैन्यास व मित्रराष्ट्रांच्या सैन्यासहि

हा सत्राचे पुरवण्यांत यश मिळवले आहे. आफ्रिकन व पॅसिफिक क्वांट्रान्त अमेरिकन स्वतः लढत आहेत आणि त्यांनी तेथे सत्रास चांगला हात दाखवला आहे. उसनबारी पद्धतीचे अमेरिकन मित्र राष्ट्रांचे युद्धसामुग्री पुरवित आहे तिच्या विषयीचा सातवा वृत्तांत प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनी काँग्रेसला सादर केला त्यावरून अमेरिकन राष्ट्रांच्या प्रचंड उत्पादनाची आणि युद्धसहायाची चांगली कल्पना येते. अमेरिकेच्या एकूण लढाऊ उत्पादनापैकी पंधरा टक्के सामान सध्या मित्रराष्ट्रांस पुरवण्यांत येत आहे. ह्या सहायापैकी २१ टक्के सामुग्री ऑक्टोबर महिन्यांत रशियाकडे पाठवण्यांत आली. गेल्या वर्षीत रशियास दिलेला अमेरिकन माल पंचवीस लक्ष टन भरला. ब्रह्मदेशाहून चीनला जाणारा रस्ता जपानने बंद केल्यामुळे हिमालयाच्या बाजूने व आकाश मार्गाने लढाऊ सामान त्या देशास पुरवण्यांत येत आहे. वहातुकीच्या अडचणीमुळे हा पुरवठा मर्यादित झाला आहे परंतु तो वाढवण्याची सटपट चाल आहे असे प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनी आपल्या वृत्तांतांत म्हटले आहे. रशियन आघाडीवर जर्मन फौजांस स्वतःचा बचाव करतां करतां पुरेवाट झाली आहे; आणि तिकडील सबंद रणांगणावर रशियन सैन्यांनी चढाईचे धोरण स्वीकारले आहे. न्युगिनीमध्ये जपानची पीछेहाट झपाट्याने झाली असून त्याचा पाय कोठेच टिकत नाही असे झाले आहे. अशा रीतीने हिटलरच्या व त्याच्या मित्रांच्या दैवयोगास निश्चित ओहोटी लागली आहे. तरीहि शत्रु शेवटपर्यंत शिकस्तीने लढल्यावांचून रहाणार नाही ह्याची जाणीव मित्रराष्ट्रांस आहे आणि त्यांनी सावधगिरीने व चिकाटीने कार्य चालवले आहे.

भाजीपाल्याच्या लागवडीस प्रोत्साहन

पुणे, अहमदनगर व नाशिक ह्या तीन जिल्ह्यांत मिळून सुमारे ४७३ हजार एकर जमिनीत भाजीपाला लावण्यांत येतो. भाज्यांस लष्करी मागणी अतिशय मोठी असल्यामुळे व वहातुकीची अडचण भासत असल्याकारणाने भाज्यांचा तुटवडा भासत आहे. सार्वत्रिक बाबी मिळण्याचीहि पंचाईत पडते. भाज्यांची लागवड वाढून त्या अधिक प्रमाणांत उपलब्ध व्हाव्या, ह्यासाठी मुंबई सरकारने एक योजना आसली आहे, तिचे अन्वये वरील तीन जिल्ह्यांत मिळून आणखी ४ हजार एकर जमीन भाजीपाल्यासाठी येईल, असा अंदाज आहे. शेतकऱ्यांस भाजी लावण्यास प्रोत्साहन देण्याकरितां प्रचार करणे, त्यांस हरतऱेचा सड्या देणे, पाण्याची सोय करून देणे, बी व सतें ह्यांसाठी तकावी कर्जे देणे, तयार भाजीच्या विक्रीची व्यवस्था करणे, इत्यादि बाबी सदरहू योजनेत अंतर्भूत आहेत. भाजीची लागवड जवळजवळच्या शेतांत शक्य तो व्हावी, असा प्रयत्न केला जाईल. म्हणजे, त्या क्षेत्रास कालव्याचे पाणी वरचेवर देणे सोईचे पडे.

प्रोड्यूसर गॅस ट्रॅस्टच्या यशस्वितेची छाननी

युद्ध-वहातुक सात्याच्या अधिकाऱ्यांनी गॅस ट्रॅस्ट बसविलेली लॉरी मुंबई ते दिंडी नुकतीच चालवून पाहिली. हा प्रवास ३३ दिवसांत पुरा करण्यांत आला व प्रत्यक्ष चाल ३६-८५ तास झाली. दर ताशी सरासरी वेग २५ मैल पडला. कोळसा भरण्यासाठी व ट्रॅट निवण्यासाठी प्रत्येक १०० मैलांस ४५ मिनिटे ह्या हिशेबाने ६-८५ तास लागले, ते मोजले असता व मध्ये कांही वेळ गाढी मुद्दाम उभी केली, ती वेळ लक्षांत घेता, एकूण

पल्ला गाठण्यास ४३-७० तासांचा अवधि लागला. म्हणजे, दर ताशी वेग २१ मैलांवर आला. एकूण ९१५ मैलांचे अंतर तोडण्यांत आले. प्रत्येक मैलास ३३-५० पाँड कोळसा पुरला. प्रवास इगतपुरी, नाशिक, इंदूर, शिवपुरी, आग्रा, ह्या मार्गाने करण्यांत आला. घाटांतील रस्ते प्रोड्यूसर गॅसवरच चढण्यांत आले. पेट्रोलवर चालणाऱ्या वेगवान गाडीतून प्रवास केला तरी, रात्री बरेच तास ती चालविल्याशिवाय, तीन दिवसांपेक्षा फार कमी वेळांत मुंबई ते दिंडी हे अंतर तोडता येत नाहीच.

विजेच्या परवान्यांतील नवीन अटी

विजेच्या ग्राहकांच्या हिताचे दृष्टीने आवश्यक अशा कांहीं नवीन अटींचा, बीजकंपन्यांस थावयाच्या परवान्यांत समावेश करण्याचे मुंबई सरकारने सप्टेंबर, १९३८ मध्ये जाहीर केले. ह्या अटीसंबंधीचे लोकमत लक्षांत घेऊन, तेव्हा जाहीर केलेल्या अटी आतां रद्द करण्यांत आल्या आहेत व खालील दुरुस्त अटी जाहीर करण्यांत येत आहेत:—

(१) सध्या कंपनीच्या बोर्डावर एक डायरेक्टर नेमण्याचा अधिकार सरकारास राहिल.

(२) कंपनीचे हिशेब तपासण्यास सरकार एकाद्या ऑडिटरची नेमणूक करील अथवा नेमणूक मान्य करील.

(३) कंपनी आपला कोणताहि लायसेन्स विजेचा धंदा करणाऱ्या कंपनीखेरीज इतर कोणासहि विकू शकणार नाही. बीजपुरवठ्यासाठीच स्थापन झालेल्या कंपनीस मात्र मूळ पडलेल्या किंमतीस लायसेन्स देतां येईल.

(४) बीजपुरवठ्याच्या कामास येणाऱ्या अंदाजी खर्चाच्या २०% रकम सरकारजवळ अनामत ठेवल्याशिवाय लायसेन्स देण्यांत येणार नाही. काम पुरे होत येईल त्या प्रमाणांत ही रकम हप्त्याहप्त्याने परत केली जाईल.

(५) सरकारास कंपनीची मालमत्ता विकत घेण्याचा अधिकार आहे, त्याचा उपयोग लायसेन्स प्रथम दिल्यापासून ३० वर्षांनी अगर त्यानंतर प्रत्येक १० वर्षांनी सरकार करू शकेल.

(६) कंपनीला लायसेन्स देण्यापूर्वी, कंपनी व तिचे मॅनेजिंग एजंट ह्यांचेमधील करार तपासण्याचा अधिकार सरकारास आहे. जरूर तर, त्या करारांत दुरुस्तीहि सरकार सुचवील.

(७) कंपनीला पडणाऱ्या दरापेक्षा स्वस्त दराने तिला विजेचा पुरवठा दुसरीकडून होऊ शकला तर तिने त्याचा फायदा घेतला पाहिजे व त्यामुळे कंपनीचा खर्च ज्या प्रमाणांत कमी होईल, त्या प्रमाणांत गिःहाइकांस पडणारा दरहि कमी करण्यांत आला पाहिजे.

(८) कंपनीला जे दर आकारण्याचा परवाना दिला असेल, ते पुढे कमी करण्याचा अधिकार सरकारास राहिल.

(९) जास्तीत ज्यास्त दोन उमेदवार शिक्षणासाठी ठेवून घेणे कंपनीवर बंधनकारक राहिल.

सहकारी सोसायट्यांनी धान्याचा साठा करण्याची योजना

योजना

तारीख १२-११-४२ रोजी मे. रजिस्ट्रार, को. सो., मुंबई इलासा, यांचे अध्यक्षतेखाली नासिक जिल्ह्यातील सर्व प्रमुख सहकारी कार्यकर्त्यांची एक सभा भरून तीमध्ये सेठेयांवांत उत्पन्न होणाऱ्या धान्यापैकी गांवाला स्वतःच्या उपयोगासाठी लागणाऱ्या धान्याचा साठा गांवांतच कसा करता येईल याबाबतच मुंबई सरकारने जी योजना आखली आहे तिच्यावर विचारविनिमय होऊन, ती योजना स्वीकारावी असे सर्वानुमते ठरले. सदर योजनेतले मुख्य मुद्दे खाली दिले आहेत:—

- १ ही योजना तूर्त दोन वर्षे अंमलांत यावयाची आहे.
- २ शेतकऱ्यांना आपल्या स्वतःस लागणारा माळ देखील स्वतः-अवळ साठविणेची ऐपत नसते व गांवामध्ये एकत्र माळ करणारे व्यापारी आढळत नाहीत. म्हणून गांवातला माळ बाजारपेठेत जातो व परत गावाचे उपयोगासाठी तो तेथून आणावा लागून बाह्यतुकीचा सर्व विनाकारण वाढतो.
- ३ चांगल्या रीतीने चाललेल्या शेतकी पतपेढ्या अथवा मल्टीपरपज् सोसायट्या यांना या परिस्थितीत मदत करता येईल.
- ४ अशा सोसायट्यांमधून सभासदांनी आपला सर्व माळ साठवावा—निदान स्वतःच्या जरूरीपुरता माळ तरी पुढील हंगामपर्यंत साठवून ठेवावा. सोसायट्यांनी गांवातच सोईस्कर कोठा घेऊन माळ साठवून त्याची किडी आपणावळ ठेवावी.
- ५ सोसायट्यांनी या माळाच्या तारणावर बाजारभावाच्या आदमासे ६० टक्केपर्यंत माळ साठविणाऱ्यास उच्चल यावयाची. या उच्चलीतून त्याने शेतसारा, पाणीपट्टी, सोसायटीची बाकी फेडावी किंवा मेंबराची इच्छा असल्यास सोसायटीने मेंबराचे वतीने या रकमा फेडाव्यात.
- ६ पुढच्या वर्षाची पत मंजूर झाली म्हणजे वाटल्यास मेंबराने आपला माळ विकावयास वेऊन जावा अथवा स्वतःचे उपयोगासाठी न्यावा.
- ७ हे काम करणेसाठी जादा नोकरवर्ग ठेवावा लागेल त्याचा सर्व भागविणेसाठी अशा सोसायटीस जो खर्च येईल त्यांतील निम्मा अथवा रुपये १५०/- यांपैकी जी रकम कमी असेल तेवढी सरकारने ग्रँट म्हणून द्यावी, या खेरीज जेवढ्या किंमतीचा माळ साठविला असेल त्या किंमतीवर शेकडा १ टक्का अगर रुपये ५०/- यांपैकी जी रकम कमी असेल तेवढी सरकारने साठविणेचा विमा उतरणेचा खर्च म्हणून द्यावी.
- ८ माळाचा विमा उतरण्यांत येईल.
- ९ मल्टीपरपज् सोसायट्यांना नोकरवर्गाच्या सर्वांसाठी सरकार सध्या ग्रँट देतच आहे म्हणून या कामासाठी जादा ग्रँट देण्याची जरूरी नाही परंतु वर लिहिलेप्रमाणे शेकडा १ टक्का अथवा रु ५०/- एवढी रकम विमा बगैरेकरिता मिळेल.
- १० चांगल्या रीतीने चाललेल्या सेल सोसायट्यांना मदतीची आवश्यकता असून देखील रु. १५०/- पर्यंत मे. रजिस्ट्रार सो. यांना जरूर वाटल्यास ग्रँट देण्यास हरकत नाही. सेल सोसायट्यांना कदाचित एकादा जादा कारकून ठेवावा

लागेत किंवा सर्वे वर्षभर कोठे भंगार ठेवावे लागतील म्हणून ही ग्रँट कदाचित रु. २००० पर्यंत वाढण्याचा संभव आहे. सेल सेल अथवा सेल पुरविणारी बँके स्वतः अग्न्यापल्या शाखेस मार्फत धान्याच्या तारणावर कार्य देण्याचे काम करील असे त्यांना देखील रु. २००० पर्यंत ग्रँट देण्यास हरकत नाही. या कामासाठी त्यांना कदाचित उपशाखा उघडवण्या लागतील. त्यांना ग्रँट देण्याची पूर्वीची योजना सुद्धा अंमलांत असेल.

- ११ माळाच्या संरक्षणाची काळजी वाटत असेल अथवा लुटमारीसारखा धोका वाटत असेल तर तालुक्याच्या गांवी अगर जेथे पोलिस संरक्षण मिळू शकेल अशा मोठ्या गांवी माळ साठवून ठेवावा.
- १२ ही योजना प्रथम निवडक पतपेढ्या, मल्टीपरपज् सोसायट्या, सेल सोसायट्या, बँका आणि त्यांच्या शाखा एवढ्यापुरती मर्यादित राहील.
- १३ जरूर त्या ठिकाणी हे काम करणेसाठी बोटनियमास वुरुस्ती करावी लागेल.
- १४ एकादा सोसायटीस या कामाकरिता गोळाउनची जरूरी असेल तर ते बांधणेसाठी रु. २,०००/- पर्यंत सरकारी कर्ज मिळेल.
- १५ जे शेतकरी इतर क्रेडिट सोसायटीचे सभासद नसतील अशा शेतकऱ्यांना मल्टीपरपज् सोसायट्यांनी या कामाकरिता तात्पुरते सभासद करून घ्यावे.
- १६ माळाचा साठा केव्हा विकावयाचा हे मे. रजिस्ट्रार सो. वेळोवेळी ठरवितील.

ब्रिटिशांचे पुन्हा व्यापारी धोरण

निर्गत वाढविली पाहिजे

“ ब्रिटिश कापडाच्या गिरणीवाल्यांस त्यांच्या भवितव्याबद्दल काळजी वाटणे स्वाभाविक आहे. पुढे जिकल्यावर आपणांस स्वल्प बसून चालणार नाही. पुन्हा काळांत निर्गत व्यापारास विशेष महत्त्व प्राप्त होईल. आपले परराष्ट्रीय देणे भागविण्यास पुरेले इतकी निर्गत चालू ठेवणे सोपे जाणार नाही. अन्नसामुग्री व कच्चा माळ ह्यांची आपली आयात मोठ्या प्रमाणावर चालू राहील व आयात आणि निर्गत ह्यांचेमधील सद्दा भरून काढण्यासाठी कापडाच्या गिरण्यांनी पुढे आले पाहिजे. आपल्या माळास बाहेर मागणी असण्यावरच आपला निर्गत व्यापार अवलंबून राहील. हा आंतरराष्ट्रीय स्वरूपाचा प्रश्न असला तरी तो सोडवण्यांत आपण पुढाकार घेतला पाहिजे. मंदीमधील काळांतील गोष्टींची पुनरावृत्ति होणार नाही व आपल्या सर्व गिरण्या चालू रहातील अशी व्यवस्था केली पाहिजे. उत्पादन शक्तीइतके गि-हाईक मिळवले पाहिजे; संपादनकें उत्पादन मर्यादित करण्याची पाळी येता कामा नये. उद्योगधंद्यांची सर्वांगीण वाढ झाली म्हणजेच बेकारीचा प्रश्न सुटेल. ह्या सर्व बाबतींत कापडाच्या गिरण्यांनी पुढाकार घेतला पाहिजे. ” प्रेसिडेंट ऑफ दि बोर्ड ऑफ ट्रेड, मि. ए. डाल्टन, ह्यांचे मॅनेस्टर येथील भाषण.

अर्थशास्त्र

लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे १००; किंमत ३ रुपये

या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची परेशूठकरितां
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरितां तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि.,
श्रीरामबाग,
बसवनगुडी, बंगलोर.

नारायण गोविंद नाईक,
(माजी अध्यक्ष, म्हेस्टर चेंबर ऑफ
कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यांतील माल मुंबईस बॉम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्यूसिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहानि पहा.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रोडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेलथ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -

POONA CITY.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

हे पत्र पुणे, पेट भांडुडां घ. नं. ११५१९ आर्यभूषण छापसान्यात रा. विहल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रु. श्रीपाद वामन काळे, वी. ए., यांनी 'दुर्गाधवास,' भांडुडां, घ. नं. १२४११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.